

ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра психіатрії, психотерапії, загальної і медичної психології,
наркології та сексології

Затверджено на методичній нараді кафедри
психіатрії, психотерапії, загальної і медичної психології,
наркології та сексології
Зав.кафедри д.мед.н., професор В.В.Чугунов

«   »
_____ 2015 року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

до практичного заняття по темі «Психологія та патопсихологія відчуття та
сприйняття»

ДЛЯ ВИКЛАДАЧІВ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

(спеціальність «Стоматологія»)

Запоріжжя - 2015 рік

Частина 1

Мотивація заняття. Згадуються основні положення з фізіології органів відчуття і сприйняття, місце відчуттів і сприйняття у процесі пізнавальної діяльності людини, зв'язок відображення зі ступенями процесів пізнання.

Всю інформацію з навколишнього і внутрішнього середовища людина отримує за допомогою процесів сприйняття і відчуттів. Це - початковий етап, перший ступінь пізнавальної діяльності людини, чуттєвого пізнання оточуючої дійсності.

Підкреслюється значення патології сприйняття в загальній психопатології.

I. Актуальність теми:

Відчуття - це відображення в свідомості людини окремих властивостей предметів і явищ матеріального світу, що безпосередньо впливають на органи чуття. Ця функція у філо- й онтогенетичному відношенні є однією з найбільш ранніх.

Сприйняття є цілісним відображенням образу предметів і явищ навколишнього світу, що діють на організм через відчуття. Це активний процес аналізу і синтезу відчуттів шляхом зіставлення їх з попереднім досвідом. Наприклад, сприйняття дощу через відчуття вологи і холоду. Невід'ємною умовою нормального сприйняття є механізм пам'яті.

Відчуття людина завжди приписує собі, тобто вони перебувають у нас самих, а сприйняттю ж властивості предметів, їх образи локалізовані в просторі.

Сприйнятої є процес отримання інформації про навколишнє та внутрішнє середовище. Інформація що сприймається, у значній мірі визначає розуміння людиною ситуації та, в значній мірі і її поведінку. Наявність погрозливих обманів сприйняття, може бути основою для небезпечних дій. Можливість розпізнати порушення сприйняття, синдроми, в які входять вони входять як елемент клінічної структури, дозволяє прогнозувати поведінку хворого та ступінь його небезпеки для себе та оточуючих людей. Яскравість клінічних проявів та специфічність різних обманів сприйняття для різних психічних захворювань дозволяє робити важливі диференційно-діагностичні висновки і допомагає у виборі адекватної терапії, прогнозу, та режиму утримання хворого.

II. Навчальні цілі заняття:

А. Сформувані поняття про сприйняття та відчуття, їх місце у процесі пізнання,

ТЕМА 1: «Розлади відчуттів, сприйняття, пам'яті»

основні їх властивості та типи, симптоми розладів сприйняття, взаємозв'язок з основними психопатологічними синдромами та нозологічними формами.

Б. Знати:

- 1) Визначення понять «відчуття» та «сприйняття»;
- 2) Характеристику гіперестезії, гіпостезії та альгезії;
- 3) Клінічну характеристику сенестопатій;
- 4) Клінічну характеристику дереалізації та деперсоналізації;
- 5) Визначення поняття «ілюзія», класифікація і характеристика ілюзій;
- 6) Визначення поняття «галюцинація», класифікація і характеристика галюцинацій;
- 7) Диференційна діагностика справжніх і псевдогалюцинацій;
- 8) Визначення поняття «галюциноз», клінічна характеристика.

В. Вміти:

- 1) Проводити клінічне обстеження хворих з метою виявлення симптомів порушень сприйняття та відчуття;
- 2) Діагностувати найбільш вагомі розлади відчуття та сприйняття;

3) Аналізувати результати клінічних, патопсихологічних і функціональних методів дослідження;

4) Визначити тактику ведення хворого на розлади сприйняття та відчуття.

III. Цілі розвитку особистості:

Засвоєння студентами пріоритету видатних вчених у вивченні фізіології і патології

сприйняття. Виховання сучасного клінічного мислення, формування деонтологічного підходу до хворих на порушення сприйняття та відчуття.

Використання

психотерапевтичного впливу у хворих на порушення сприйняття. Формування

у

студентів уявлень про діяльність органів відчуття в нормальних умовах і при патології.

IV. Міждисциплінарна інтеграція:

Дисципліна	Знати	Вміти
I. Попередні дисципліни (забезпечуючі):		
Нормальна анатомія Нормальна фізіологія Біохімія Фармакологія Пропедевтика внутрішніх хвороб	Будову зорового, слухового, аналізатору нюху і смаку, шкірно-кінестетичного аналізатору Функцію основних аналізаторів та проведення нервового імпульсу Основні нейромедіатори Механізми дії засобів Методи дослідження функції основних аналізаторів	Визначити місце розташування основних аналізаторів в ЦНС. Схематично відобразити їх відділи. Визначити функцію різних відділів основних аналізаторів Пояснити роль нейромедіаторів при розладах сприйняття Проводити фармакологічні проби Провести фізикальне обстеження органів і систем
II. Наступні дисципліни :		
Нейрохірургія Ендокринологія Кардіологія	Механізми впливу ЧМТ та пухлин головного мозку на розвиток розладів сприйняття Гіпоталамо-гіпофізарну регуляцію ендокринної системи Механізми розвитку зомлінь при кардіальних захворюваннях, механізми вегетативної регуляції серцевої діяльності	Виявляти ознаки пухлини головного мозку, ЧМТ Виявити нейроендокринні і вегетативні синдроми Виявляти вегетативні та органічні розлади в діяльності серця
III. Внутрішньогіредметна інтеграція (між темами даної дисципліни):		
Судинні захворювання нервової системи Захворювання вегетативної нервової системи Запальні захворювання нервової системи		

Неврози

V. Зміст теми заняття

Студентами повинні бути засвоєні основні положення, терміни та визначення.

VI. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ЗАНЯТТЯ

Визначення вихідного рівня знань.

Визначення вихідного рівня знань проводиться шляхом вирішення студентами тестових завдань. Викладач перевіряє їх згідно з еталонами відповідей, обговорює результати.

Опитування за основними питаннями теми заняття.

Шляхом індивідуального опитування кожного студента за питаннями щодо теми заняття викладач має змогу визначити теоретичний рівень знань студентів. Відповіді обговорюються всіма студентами, доповнюються, поширюються під керівництвом викладача.

Самостійна робота студентів.

Студенти проводять опитування хворих за темою заняття, наділяючи увагу скаргам, анамнезу життя та захворювання, визначають основні симптоми та синдроми, які дозволяють припустити дане захворювання. Студенти визначають основні напрямки обстеження та лікування, пропонують окремі групи лікарських препаратів і дози. Під час самостійної роботи викладач коректує відповіді, обговорює різні варіанти психотерапії і фармакотерапії.

Аналіз і підсумок роботи студентів.

Підсумок заняття проводиться вирішенням підсумкового тестового контролю. Студентам пропонується вирішити тести формату КРОК-1,2. Викладач перевіряє правильність вирішення за еталонами відповідей. Проводиться аналіз роботи кожного студента на занятті.

Місце та час проведення заняття.

Заняття зі студентами проводиться на протязі запланованого часу. Заняття проводяться в учбовій кімнаті. Курація хворих відбувається в палатах відділень психіатричної лікарні.

Оснащення заняття.

1. Таблиці.
2. Схеми.
3. Набори завдань вихідного рівня.

4. Набори тестів підсумкового контролю.

План та організаційна структура заняття.

№ пп	Основні етапи заняття, їх функції та зміст	Навч. ЦЛП в рівнях засвоєн	Методи контролю і навчання	Матеріали методичного забезпечення (контролю, наочності, інструктивності)
1.	Підготовчий етап Організаційні заходи	II	Фронтальне	П. 1 актуальність теми
2.	Постановка навчальних цілей та мотивація	II	індивідуальне усне експрес - опитування	П.2 навчальні цілі Таблиці, малюнки, структурно-логічні схеми, лікарські препарати, слайди
о	Контроль вихідного рівня знань, навичок, умінь:	III	Тестовий контроль II рівня Рішення типових задач II рівня	Питання для індивідуального опитування Тести та задачі II рівня
4.	Основний етап Формування професійних вмінь та навичок: 1.Оволодіння методикою проведення цілеспрямованої бесіди. 2.Сформувані вміння провести усебічне (доступного студенту рівня) обстеження статусу хворого, інтерпретувати їх дані.	III III III	Професійний тренінг на хворому. Рішення тестів та задач II рівня. Професійний тренінгу вирішенні нетипових клінічних ситуацій	Алгоритми (орієнтовані карти) для формування практичних навичок та вмінь. Хроні Історії хвороби, IIL/U I UlxUJl rl I C/ЧС п пл та лікування Тести та нетипові задачі III рівня Імітаційні ігри
5.	Заключний етап Контроль та корекція рівня засвоєння професійних вмінь та навичок Підведення підсумків заняття	III	Індивідуальний контроль навичок або їх результатів. Аналіз та оцінка результатів клінічної роботи	Результати клінічної роботи Задачі III рівня Тести III рівня
6.	(теоретичного, практичного, організаційного)		Рішення нетипових задач III рівня.	Орієнтована карта для
7.	Домашнє завдання (основна і додаткова література по темі)		Тестовий контроль III рівня.	самостійної роботи з літературою

**Мінімальний перелік практичних навичок, якими повинен оволодіти
студент
протягом заняття**

1. Уміння виявити першорядні порушення сприйняття та відчуття під час курації хворих.
2. Студенти самостійно працюють з хворими в палатах, використовуючи експериментально-психологічні методики.
3. Виявлену патологію студенти записують, описуючи стан хворого.

Частина 2

I. Актуальність теми.

Пам'ять відіграє дуже важливу роль в житті кожної людини, є базою, фундаментом

становлення та розвитку інтелекту. Важливість достатньої мнестичної функції для успішної соціальної адаптації важко переоцінити. Особливе значення ця оцінка важлива при психічній хворобі. Актуальність проблеми пам'яті полягає в зв'язку із

збільшенням процентного співвідношення людей похилого віку. Уміння вірно оцінити розлади пам'яті дуже важливе в підготовці лікаря.

Навчальні цілі заняття:

Вивчити основні властивості пам'яті та різноманітні прояви її розладів.

Конкретні цілі:

1. Вивчити основні теоретичні положення про пам'ять (а-11).
2. Пояснювати нейропсихологічні основи розладів пам'яті (а-11).
3. Зібрати та оцінити скарги і анамнез хворого, у якого є порушення пам'яті (а-11).
4. Оцінити симптоми, які указують на розлади кількісних та якісних розладів пам'яті (а-11)
5. Оцінити дані експериментально-психологічних досліджень (а-11).
6. Провести диференційну діагностику різних порушень пам'яті (а-11).

7. Призначення необхідну терапію при розладах пам'яті (а-111).

3. Виховні цілі.

Розвинути почуття відповідальності за своєчасність та правильність постановки клінічного діагнозу, оцінити загальний стан, наявність ускладнень та надання допомоги хворим з порушенням пам'яті. Сформувати деонтологічне ставлення та розвинути чуйність щодо особливостей відношення майбутнього фахівця до пацієнта, хворого з наявністю мнестичних розладів.

4. Міждисциплінарна інтеграція.

Дисципліни	Знати	Вміти
1. Попередні дисципліни	Знати будову кори підкоркових центрів та судинної системи головного мозку.	Вміти визначати можливе місце розташування патологічного осередку в ЦНС. Вміти визначати параметри нормального функціонування різних частин головного мозку.
1. Нормальна анатомія 2. Нормальна фізіологія 3. Патанатомія 4. Патфізіологія	Засвоїти функціональні можливості різних частин головного мозку в формуванні пам'яті. Знати можливі патоморфологічні зміни в судинній системі і мозковій тканині при порушеннях пам'яті. Засвоїти особливості діяльності головного мозку.	Вміти інтерпретувати типові патологоанатомічні зміни в мозковій тканині і судинах при мнестичних розладах. Вміти визначити клінічні та лабораторні симптоми порушень мозкової діяльності при порушеннях пам'яті.
2. Наступні дисципліни		

<p>1. Нейрохірургія</p> <p>2. Неврологія (дитяча неврологія)</p>	<p>Знати початкові ознаки і клінічні особливості перебігу пухлин, гематом, вроджених вад головного мозку.</p> <p>Знати клінічні ознаки порушення розвитку рухової системи та мовлення, в т.ч. у дітей раннього віку, відставання у розвитку.</p>	<p>Вміти виставити діагноз по клінічним ознакам патології пам'яті.</p> <p>Вміти виставити попередній діагноз (в т.ч. - наслідкових хвороб) та призначити лікування.</p>
<p>3. Внутрішньо предметна інтеграція</p> <p>1. Органічні порушення головного мозку (ішемічні та геморагічні інсульти, субдуральні гематоми, менінгіти, пухлини, атрофічні процеси).</p> <p>2. Діагностичні та терапевтичні заходи при порушеннях пам'яті різної етіології.</p>	<p>Знати етіопатогенез та клінічні особливості перебігу атрофічних порушень, мозкових катастроф та інфекційних захворювань ГМ.</p> <p>Засвоїти основні діагностичні критерії та терапевтичні заходи при різних видах ураження головного мозку.</p>	<p>Вміти призначити план обстеження, визначити основні клінічні симптоми .</p> <p>Вміти призначити диференційоване лікування при різних типах мнестичних розладів..</p>

v. Зміст та структура теми заняття :

Студентами повинні бути засвоєні основні положення, терміни та визначення.

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА

ЗАНЯТТЯ Визначення вихідного рівня знань.

Визначення вихідного рівня знань проводиться шляхом вирішення студентами тестових завдань. Викладач перевіряє їх згідно з еталонами відповідей, обговорює результати.

Опитування за основними питаннями теми заняття.

Шляхом індивідуального опитування кожного студента за питаннями щодо теми заняття викладач має змогу визначити теоретичний рівень знань студентів. Відповіді обговорюються всіма студентами, доповнюються, поширюються під керівництвом викладача.

Самостійна робота студентів.

Студенти проводять опитування хворих за темою заняття, наділяючи увагу скаргам, анамнезу життя та захворювання, визначають основні симптоми та синдроми, які дозволяють припустити дане захворювання. Студенти визначають основні напрямки обстеження та лікування, пропонують окремі групи лікарських препаратів і дози. Під час самостійної роботи викладач коректує відповіді, обговорює різні варіанти психотерапії і фармакотерапії.

Аналіз і підсумок роботи студентів.

Підсумок заняття проводиться вирішенням підсумкового тестового контролю. Студентам пропонується вирішити тести формату КРОК-1,2. Викладач перевіряє правильність вирішення за еталонами відповідей. Проводиться аналіз роботи кожного студента на занятті.

Місце та час проведення заняття.

Заняття зі студентами проводиться на протязі запланованого часу. Заняття проводяться в учбовій кімнаті. Курація хворих відбувається в палатах відділень психіатричної лікарні.

Оснащення заняття.

1. Таблиці.
2. Схеми.
3. Набори завдань вихідного рівня.
4. Набори тестів підсумкового контролю.

План та організаційна структура заняття.

№ пп	Основні етапи заняття, їх функції та зміст	Навч. цілі в рівнях засвоєн	Методи контролю і навчання	Матеріали методичного забезпечення (контролю, наочності, інструктивності)
1. 2. ->	Підготовчий етап Організаційні заходи Постановка навчальних цілей та мотивація Контроль вихідного рівня знань, навичок, умінь:	II II III	Фронтальне індивідуальне усне експрес - опитування Тестовий контроль II рівня Рішення типових задач II рівня	П. 1 актуальність теми П.2 навчальні цілі Таблиці, малюнки, структурно-логічні схеми, лікарські препарати, слайди Питання для індивідуального опитування Тести та задачі II рівня
4.	Основний етап Формування професійних вмінь та навичок: 1.Оволодіння методикою проведення цілеспрямованої бесіди. 2.Сформувати вміння провести усебічне (доступного студенту рівня) обстеження статусу хворого, інтерпретувати їх дані.	III III III	Професійний тренінг на хворому. Рішення тестів та задач III рівня. Професійний тренінг у вирішенні нетипових клінічних ситуацій	Алгоритми (орієнтовані карти)для формування практичних навичок та вмінь. Хворі Історії хвороби, протоколи обстеження та лікування Тести та нетипові задачі III рівня.Імітаційні ігри

5. 5. 7.	Заключний етап Контроль та корекція рівня засвоєння професійних вмінь та навичок Підведення підсумків заняття (теоретичного, практичного, організаційного) Домашнє завдання (основна і	III	Індивідуальний контроль навичок або їх результатів. Аналіз та оцінка результатів клінічної роботи Рішення нетипових задач III рівня.	Результати клінічної роботи Задачі III рівня Тести III рівня Орієнтована карта для самостійної роботи з літературою
----------------	---	-----	--	---

ЛІТЕРАТУРА

1. Психіатрія / За ред. О.К.Напрієнка.-К., 2003
2. Психіатрія (клініко- діагностичні алгоритми): Навчально- методичний посібник/ За ред. проф. Л.М.Юр'євої.-Д.:АРТ-ПРЕС,2002.-168с.
3. Менделевич В.Д. Психиатрическая пропедевтика:Практическое руководство для врачей и студентов.-М.:ТОО «Техлит», 1997.-496с. Бурлачук Л.Ф.,Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. - СПб., 1999.-518с.
4. Клиническая психиатрия/Под ред. Н.Е.Бачериова.-К.:Здоров'я, 1989-512с. Руководство по психиатрии /Под ред А.В.Снежевского.-В 2-х томах.-М.: Медицина, 1983.
5. Руководство по психиатрии /Под ред.А.С.Тиганова,- В 2-х томах- М.: Медицина, 1999г.
6. Руководство по психиатрии /Под ред. Г.В.Морозова.- В 2-х томах. - М.: Медицина, 1988г.
7. Психіатрія: Підручник/Г.Т.Сонник, О.К. Напрієнко, А.М. Скрипніков. - К.: Здоров'я, 2006. - 432 с.
8. Психіатрія. Під ред. професора О.К. Напрієнка. - Київ, 2001.
9. Банщиков В.М., Невзорова Т.А. Психіатрія - М., 1969.
10. Коркіна М.В., Лакосіна Н.Д. Психіатрія - М., 1995.
11. Жариков Н.М. Психиатрия - М., 1989.
12. Кербиков О.В. Психиатрия. - М., 1968.
13. Руководство по психиатрии. Под ред. А.В. Снежевского. В 2-х т. - М., 1983.
14. Попов Ю.В., Вид В.Д. Современная клиническая психиатрия. - М., 1997.
15. Клиническая психиатрия. Под ред. проф. Н.С. Бачериова. - Киев, 1989.
16. ПСИХІАТРІЯ : Нормативне виробничо-практичне видання. – К. : МНІАЦ медичної статистики ; МВЦ «Медінформ», 2009. – 628 с. – ISBN 966-8318-09-9.
17. Психіатрія / під ред. В. М. Козідубової, В. М. Кузнєцова, В. А. Вербенко, Л. М. Юр'євої, О. О. Фільца, І.О. Бабюка. – Харків : Оберіг, 2013. – 1164 с. – ISBN 978-966-8689-18-5.
18. Чугунов В. В. Психотерапевтический диагноз. – 3-е изд., расширенное. – Харьков: Наука, 2014 / 2015. – 536с. – ISBN 978-966-526-140-7.

